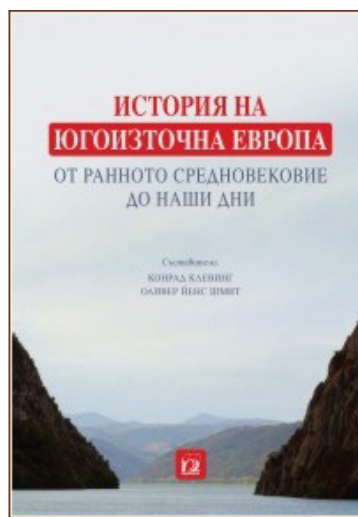

НЕОБХОДИМИЯТ ПОГЛЕД ОТВЪН КЪМ ИСТОРИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ЮГОИЗТОК: „ИСТОРИЯ НА ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА ОТ РАННОТО СРЕДНОВЕКОВИЕ ДО НАШИ ДНИ“

Гл. ас. д-р Александра Миланова

Институт за балканистика с Център по тракология –
Българска академия на науките

Да се проследи историческото развитие на цял регион за период от петнадесет века, изглежда на пръв поглед амбициозна, но по-скоро неосъществима задача. Особено когато се отнася за най-разделеното в езиково и културно отношение пространство на Стария континент. Но непостижимата за един учен цел става възможна за екип от четиринадесет автори, обединени от желанието безпристрастно да представят съвременното състояние на проучванията за Югоизточна Европа едновременно като познание и интерпретация. Това са едни от най-значимите съвременни немскоезични изследователи на региона. Техните усилия в подготвянето на колективната монография са подпомогнати от нидерландски автор и унгарска медиевистка, както и от редактора Петер Марио Кройтер. Всички те споделят стремежа на двамата съставители Конрад Клевинг и Оливер Йенс Шмит книгата да бъде повече от сборник с отделни статии. Затова подготвените от тях материали изненадват със своя обхват, нетипичен за подобен вид текстове. Нещо повече, те успяват да създадат един фундаментален научен труд, който съдържа автентично представяне на основните факти и събития от историята на региона, без да пренебрегва различните интерпретации и изследователски дискусии.

Книгата „История на Югоизточна Европа от Ранното средновековие до наши дни“ е публикувана за първи път на немски език през 2012 г. от *Verlag Friedrich Pustet*. Тя е резултат от успешното сътрудничество между Института за Югоизтока в Регенсбург (*Südost-Institut Regensburg*) и Института за източноевропейска история на Виенския университет (*Institut für Osteuropäische Geschichte der Universität Wien*) в лицето на двамата съставители. Изданието достига до българската читателска публика по инициатива и благодарение на проф. д-р Румяна Ил. Прешленова от Института за балканистика с Център по тракология при Българската академия на науките, автор на превода от немски език, и на издателство „Парадигма“, подкрепени от фондациите *Erste Stiftung* и *TRADUKI*. На български език книгата има забележителния обем от 946 страници, подходящо допълнени с 32 цветни карти. Те са поместени в оригинал, като са преведени само техните заглавия, за да се запази авторското право на създателите им.

Впечатляващ е не само обхватът на отделните текстове, включени в колективната монография, но и нейната структура. Повествованието е логически разделено на епохи. Единствено времевият отрязък от XIX век до съвременния период, за който съществуват най-много извори и проучвания, е представен в хронологически успоредни части за политическата и социалната история. Освен характерните за всяко научно издание атрибути – предговор, няколко глави, епilog, библиография, карти, именен и географски показалец, „История на Югоизточна Европа“ се отличава с изложение, в което са направени няколко напречни (900 г., 1200 г., 1500 г., 1800 г. и 2008 г.) и тематични надлъжни разрези. Последните обхващат разнообразни теми: ландшафтни форми и тяхната използваемост, историческа демография, църковна история, център и периферия, транспорт и търговия, народна култура и религиозна практика, история на правото и правни култури, семейство – структури на домакинство и родство, принудителни миграции и етнически прочиствания, култури на спомена и историография. Те успешно допълват и разясняват основните линии в развитието на Европейския Югоизток в политическата, социалната, стопанската и културната сфера. Подобна организация на изследването дава възможност еднакво сполучливо да бъдат открити както сходствата, така и местните особености, и не позволява на мястото на хомогенните национални летописи да се представи една също така опростена хармонизирана история на привидно единно голямо европейско пространство (с. 3).

Несъмнен принос на тази колективна монография е, че тя надхвърля формалното сглобяване на отделни национални истории. Вместо това авторите разглеждат Югоизточна Европа като събитийна цялост – подход, който подпомага изпълнението на предварително заложените цели. Те могат да бъдат накратко очертани по следния начин. Първостепенна задача е Европейският Югоизток

да бъде представен като специфично историческо пространство, обхванато чрез изложението на неговите континентални и морски измерения. Другата главна цел е повествованието да обхваща дългия период от Ранното средновековие до съвременното развитие на региона, като отделните епохи бъдат представени по балансиран начин. Освен това в изложението се възприема общорегионална перспектива, особено за времето преди формирането на националните държави. На преден план се извеждат историческите пространства и големите империи в Югоизточна Европа, без да бъдат смесвани различните нива на имперски истории с тези на засегнатите религиозни, етнически и социални групи. Накрая, но не и по важност, авторският колектив обръща особено внимание на социалната, стопанската, културната и демографската история, тъй като в тези области много ясно се открояват приликите и разликите в развитието на региона в сравнение със Западна и Централна Европа (с. 16).

„История на Югоизточна Европа от Ранното средновековие до наши дни“ успява да промени наложения стереотип, че писането на „чужда“ история е свързано със значителни недостатъци, породени най-вече от липсата на задълбочено познаване на културата и спецификите на държавата или региона, които са обект на изследване. Фундаменталният научен труд по убедителен начин показва, че външният поглед значително допринася за по-доброто разбиране на историята и съвременното развитие на Европейския Югоизток. Книгата е и неоспоримо свидетелство за необходимостта от вписване на националната история в по-широк регионален контекст.

Колективната монография представлява важен източник за всеки учен, който се занимава с политическата, икономическата, социалната и културната история на региона. Подобно задълбочено специализирано изследване на български език липсва от години и затова появата му е достоен принос в академичната книжнина. Книгата ще намери място в задължителната литература за докторанти и студенти, тъй като сполучливо успява да замести така желанието от тях „учебник“ по история на Югоизточна Европа. За разлика от други издания, претендиращи за всеобхватност и меродавност, колективната монография е написана на разбираем език, но без излишно опростяване. Фундаменталният научен труд е лишен от тежък научен апарат, от многобройни бележки и позоваванията под линия, което го превръща в достъпно четиво за широката публика. Не са пренебрегнати и читателите със задълбочен интерес към историята на Европейския Югоизток, които в края на всяка глава и на книгата ще намерят най-важните според авторите изследвания по темата.

Колективната монография съществено ще обогати познанията на всеки, който има интерес към миналото, съвременното състояние и перспективите за развитие на региона. В този смисъл „История на Югоизточна Европа от Ранното средновековие до наши дни“ е основополагащ труд не само в национален, но преди всичко в регионален, общоевропейски план.

ЛИТЕРАТУРА

КЛЕВИНГ, К.; ШМИТ, О. Й. (съст.). 2023. *История на Югоизточна Европа от Ранното средновековие до наши дни*. ред. Петер Марио Кройтер, прев. Румяна Ил. Прешленова. София: издателство „Парадигма“. ISBN 978-954-326-526-8.

REFERENCES

KLEVINING, K.; SCHMITT, O. J. (Eds.). 2023. *History of Southeast Europe from the Early Middle Ages to the Present Day*. Ed. Peter Mario Kreuter, trans. Romyana Il. Preshlenova. Sofia: Paradigma Publishing House. ISBN 978-954-326-526-8.

THE NECESSARY OUTSIDE PERSPECTIVE ON THE HISTORY OF THE EUROPEAN SOUTHEAST: “HISTORY OF SOUTHEAST EUROPE FROM THE EARLY MIDDLE AGES TO THE PRESENT DAY”

✉ **Dr. Alexandra Milanova, Assist. Prof.**

Institute of Balkan Studies & Centre of Thracology
Bulgarian Academy of Sciences
45, Moskovska St.
1000 Sofia, Bulgaria
E-mail: alexandra.milanova@balkanstudies.bg